

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ТА ЦІЛЕЙ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА НА РИНКУ ПЛОДООВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ

*Домбровська С.С., аспірант кафедри торговельного підприємства,
КНТЕУ, м. Київ, Україна*

У сучасних вітчизняних умовах особливої важливості набувають питання забезпечення населення України плодовоовочевою продукцією. Суспільно-політичні події 2014 року призвели до істотного скорочення населення нашої країни - з 45553,0 тис. осіб до 43027,5 тис. осіб (за даними Державної служби статистики). У 2014 році прогнозується також істотне скорочення валового збору плодовоовочевої продукції. В результаті очікується значне скорочення рівня забезпеченості населення України плодовоовочевою продукцією вітчизняного виробництва (див. табл.).

Таблиця

Показники забезпеченості населення вітчизняною плодовоовочевою продукцією в 2009 - 2014 рр.

Показник	2009	2010	2011	2012	2013	2014 (прогноз)
Валовий збір (тис.т):						
- овочів	8341	8122,2	9826,4	10016,7	9872,4	8582
- плодів та ягід	1618,1	1745	1890,9	2008,7	2296,3	2013,2
Кількість населення, тис. чол.	46143,7	45962,9	45778,5	45633,6	45553	43027,5
Забезпеченість овочами	0,1808	0,1767	0,2147	0,2195	0,2167	0,1995
Забезпеченість плодами та ягодами	0,0351	0,0380	0,0413	0,0440	0,0504	0,0468

Джерело: розраховано автором за даними Держстату України [1]

Намічена до скорочення рівня забезпеченості населення продукцією плодовоовочевого підсектора АПК України тенденція, на нашу думку, може нести величезну кількість макроекономічних ризиків. Дана тенденція:

- 1) породить виникнення дефіциту вітчизняної плодовоовочевої продукції;
- 2) відкриє внутрішній ринок плодовоовочевої продукції для зарубіжних постачальників (чому неабиякою мірою сприятимуть процеси євроінтеграції України);
- 3) значно посилить конкуренцію на внутрішньому ринку нашої країни;
- 4) істотно підвищить ймовірність банкрутств вітчизняних підприємств плодовоовочевого підсектора АПК.

Викладені вище особливості сучасного розвитку ринку плодовоовочевої продукції України роблять виключно актуальними проблеми забезпечення та

підтримки ефективності функціонування вітчизняних підприємств, що забезпечить можливість їх виживання в жорсткому конкурентному середовищі.

Одним із дієвих способів підвищення ефективності діяльності суб'єктів підприємництва є розробка та реалізація дієвого організаційно-економічного механізму їх взаємодії.

Як показало дослідження праць вітчизняних та зарубіжних вчених щодо сутності та природи організаційно-економічного механізму в загальному сенсі та організаційно-економічного механізму АПК, у науковій літературі розповсюджений досить широкий спектр тлумачень цієї економічної категорії.

У процесі критичного аналізу наукової літератури нами здійснено узагальнення підходів до визначення сутності організаційно-економічного механізму (ОЕМ). В результаті проведеного дослідження нами виділені чотири основні підходи до визначення сутності організаційно-економічного механізму: управлінський, процесний, підхід на базі взаємодії деяких елементів і підхід, заснований на теорії ігор.

Найбільш поширеним у науковій літературі є управлінський підхід до сутності та змісту організаційно-економічного механізму. У відповідності з даним підходом вчені під організаційно-економічним механізмом найчастіше розуміють сукупність управлінських прийомів, методів, інструментів цілеспрямованого впливу на функціонування суб'єктів або способи управлінського впливу на об'єкт. Прихильниками даного походу до сутності ОЕМ є Г.В. Козаченко, Б.З. Мільнер, А.В. Кочетков, Д.Г. Левчук, Г.В. Мещеряков, І.Ю. Федулова, І.О. Яснолоб, В.В. Харченко та інші вчені.

Також досить поширений в науковій літературі підхід до організаційно-економічного механізму як до процесу, тобто до послідовності явищ, дій чи заходів. Вчені, які дотримуються даної думки трактують організаційно-економічний механізм як сукупність елементів організації процесу ухвалення рішення. Даного походу дотримуються В.П. Гудкова, А.А. Кульман, Б.З. Мільнер, А.В. Кочетков, Д.Г. Льовчук, О.В. Кудрявцева.

В працях деяких вчених організаційно-економічний механізм розглядається як система взаємодії суб'єктів. В рамках даного підходу ОЕМ трактується як система прямих и опосередкованих взаємозв'язків між економічними суб'єктами, явищем и процесами. У контексті даного походу дослідження проводять С.В. Мочерний, В.О. Федорович, В.І. Даниленко, А.Н. Олексієв і деякі інші фахівці.

Підхід до визначення змісту ОЕМ з точки зору теорії ігор, на наш погляд, є одним з варіантів процесного підходу. Автори, які дотримуються даної думки, відзначають, що дана категорія являє собою «опис того, як можуть діяти гравці і до чого призведе встановлений набір дій». Тобто вчені під організаційно-економічним механізмом розуміють процес або деякі варіанти сценаріїв. Прихильниками даного походу до сутності ОЕМ являються С.Б. Измалков, К.І. Сонін та М.М. Юдкевич.

Відкритим є також питання формулювання мети розробки та реалізації організаційно-економічного механізму.

Багато вчених, формулюючи мету OEM, в основному орієнтують її на мікроекономічний рівень. Так, у науковій літературі поширені думки, що грамотна побудова OEM може дозволити забезпечити постійний попит на сільськогосподарську продукцію, забезпечити високу ефективність ведення підприємницької діяльності, на що в своїх працях вказують В.В. Харченко, Г.В. Мещеряков, І.О. Яснолоб.

В працях багатьох дослідників мета реалізації OEM орієнтована на мезо-та макроекономічний рівні. В.П. Гудкова, А.Н. Алексєєв, І.Ю. Федулова відзначають, що грамотне формування OEM забезпечить збалансування соціальних і економічних інтересів та створить умови для стабільного функціонування та розвитку, забезпечить гарантований цілорічний доступ населення до продуктів харчування, а також забезпечить досягнення оптимальних тактичних і стратегічних параметрів і пропорцій виробництва та споживання продукції агропромислового комплексу держави або регіону. В.О. Федорович стверджує, що «в результаті реалізації OEM гармонізуються економічні стосунки держави, власників, кредиторів, персоналу корпорації та суспільства» [2]. Р.М. Магомедов і В.І. Даниленко розглядають OEM як потужний інструмент економічного регулювання економіки, стверджуючи, що він стає «основним регулятором агропромислового виробництва як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях», а також що з його допомогою «можливо в значній мірі компенсувати відсутність державної підтримки аграрного сектору економіки» [3, 4].

Однак слід зазначити, що деякі вчені (наприклад, А.А. Кульман, Б.З. Мільнер, А.В. Кочетков, Д.Г. Льовчук, О.В. Кудрявцева) не акцентують увагу на проблемі визначення мети і не формулюють мету реалізації організаційно-економічного механізму.

На нашу думку, під організаційно-економічним механізмом взаємодії суб'єктів господарювання слід розуміти сукупність економічних та організаційних методів та важелів впливу на господарську діяльність та економічний розвиток суб'єктів підприємництва, а також на їх взаємодію з іншими суб'єктами ринкових відносин, що дозволить забезпечити максимальну ефективність господарсько-економічної діяльності.

Список літератури:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Федорович В.О. Состав и структура организационно-экономического механизма управления собственностью крупных промышленных корпоративных образований / В.О. Федорович // Сибирская финансовая школа. – 2006. – № 2. – С. 45-54.
3. Магомедов Р.М. Организационно-экономический механизм развития виноградно-винодельческого подкомплекса АПК; Автореф. дис... канд. экон. наук:

08.00.05 / Р.М. Магомедов. – ФГОУ ВПО «Санкт-Петербургский государственный аграрный университет». – СПб, 2011. – 19 с.

4. Даниленко В.І. Організаційно-економічний механізм інтеграційних зв'язків підприємств овочепродуктового під комплексу; Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 / В.І. Даниленко. — Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва, м. Харків, 2008. – 21 с.

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ РИЗИКИ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Жиленко-Паламарчук І.О., аспірант відділу соціально-економічного розвитку приморських регіонів, ІПРЕЕД НАН України, м. Одеса, Україна

Нинішній стан та перспективи регіонального розвитку України є проблемними питаннями регіональної політики. Розвиток регіонів зазнає чималих змін, що спричинені послідовністю накопичених проблем, зокрема незрілістю, суперечливістю інституціонального середовища та відсутністю ефективної науково-законодавчої бази реформування. Одним із головних факторів стійкого розвитку регіонів є своєчасне виявлення, оцінка та зниження інституціональних ризиків, які мають шкідливий вплив на умови ведення бізнесу в регіоні та сповільнюють розвиток ефективних ринкових інститутів. І тому питання інституціональних ризиків розвитку регіонів є надзвичайно актуальними в нашій країні.

Проблеми інституціональних ризиків в економіці та окремі їх аспекти досліджували такі зарубіжні та вітчизняні науковці, як Н. Луман, Е. Гідденс, Ф. Найт, Б.А. Райзберг, У. Бек, А.П. Альгін, В.І. Данилов-Данильян, В.С. Дієв, В.Н. Кузнєцов, А.В. Мозгова, В.М. Лебедев, І.А. Руденков, Г.В. Княгиніна та ін. Вивченням питання регіонального розвитку займалося чимало вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких слід виділити праці В. Гейця, М. Бутка, Д. Стеценка, М. Долішнього, Б. Кліяненка, З. Варналія, Е. Лібанової та ін. Аналіз стану наукових праць, присвячених цій тематиці, свідчить, що й до цього часу залишаються недостатньо дослідженими питання інституціональних ризиків розвитку регіонів.

Інституціональними ризиками розвитку регіонів є ризики, що спричинені механізмами та інститутами прийняття рішень на регіональному рівні. Тобто, це сукупність ризиків, що породжені інституціональними змінами, незрілістю інститутів та вигідною поведінкою контрагентів і партнерів у системі економічних взаємозв'язків [1].

В залежності від різних критеріїв інституціональні ризики класифікують:

1. За характером ризиків: суб'єктивні та об'єктивні. Причинами суб'єктивних ризиків є: недосконалість контрактних відносин, різні інтереси сторін, неможливість перевірити достовірність наданої інформації або проконтролювати дії суб'єктів, порушення формальних та неформальних правил поведінки. Причинами об'єктивних